

Nr 85.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 i förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken; given Stockholms slott den 5 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 i förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken.

GUSTAF.

Viktor Larsson.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 i förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken¹.

Häri genom förordnas, att § 2 mom. 1 i förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 2.

Mom. 1. Envar äger att för egen räkning eller till förmån för annan (enskild person, firma, förening eller dylikt) insätta medel i postsparbanken.

Insättning må icke ske annat än i helt krontal. En och samma persons tillgodohavande må ej ökas utöver 10,000 kronor annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet. Då, efter vad i mom. 4 stadgas, för samma person utfärdats flera motböcker, skall dock vad nyss är sagt gälla i fråga om tillgodohavandet enligt varje särskild motbok.

¹ Senaste lydelse, se 1924: 342.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 februari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför departementschefen, statsrådet Larsson:

I skrivelse den 10 september 1925 har generalpoststyrelsen gjort framställning om höjning av det högsta belopp, som för en och samma persons räkning må inestå i postsparbanken.

Beträffande vad i denna fråga tidigare förekommit må här erinras följande.

Jämlikt § 7 mom. 3 i förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883 (nr 22 sid. 1) gottgjordes i postsparbanken på en och samma motbok icke ränta för högre belopp än 1,000 kronor. Detta belopp höjdes sedermera genom kungörelsen den 15 maj 1891 (nr 18 sid. 1) till 2,000 kronor och genom förordningen den 17 december 1920 (nr 826) till 5,000 kronor.

I sitt den 15 november 1921 avgivna betänkande angående omorganisation av postsparbanken föreslogo de s. k. postsparbankssakkunniga, att för en och samma persons räkning ej skulle, därest Kungl. Maj:t ej annorlunda förordnade, i postsparbanken få insättas högre sammanlagt belopp än 20,000 kronor. Till stöd härför anförde de sakkunniga följande:

»Om hänsyn tages till penningvärdet nu och år 1891, lärer maximigränsen nu i verkligheten vara snarare lägre än högre än efter den under år 1891 viddagna förändringen. Sparbankerna äro i regel förhindrade att för en och samma insättares räkning mottaga penningar till vida högre belopp än postsparbanken. Denna omständighet försvårar ställningen för postsparbanken, särskilt som även de vanliga affärsbankerna numera lägga an på att uppsamla jämväl småbelopp. Men hänsyn till dessa omständigheter, och då förhållandena även i övrigt nu äro helt olika dem, som rådde under tidigare skeden av postsparbankens verksamhet, har det synts postsparbanksakkunniga uppenbart, att postsparbankens inlåningsrätt lämpligen torde böra utvidgas. Härutinnan har fullkomlig enighet rått bland de sakkunniga. Men då det gällt att bestämma, var gränsen borde sättas, har en viss tvekan rått. Å ena sidan har man hållit före att, då det här vore fråga om en statsinstitution, någon begränsning i inlåningsrätten knappast vore behöflig. Å andra sidan har man ansett klokt att gå fram med en viss försiktighet och endast utvidga postsparbankens inlåningsrätt så mycket som behöfdes, för att icke banken i detta hänseende skulle intaga en mindre gynnad ställning än sparbanker i allmänhet.

Enligt vad postsparbankssakkunniga inhämtat, föreligger nu ett inom finansdepartementet av särskilda sakkunniga uppgjort förslag till ny sparbankslag. I detta förslag lär det, bland annat, föreslås, att sparbankernas

rätt till inlåning skulle på så sätt begränsas, att för en och samma insättares räkning icke skulle få mottagas högre sammanlagt belopp än 20,000 kronor, med rätt dock för vederbörande länsstyrelse att i fall, då särskilda skäl därtill föranledde, meddela sparbank tillstånd att i sådant hänseende mottaga högre belopp, än sparbankens reglemente medgäve. Och ovan nämnda sakkunniga lära hava uttryckt önskvärdheten av att icke heller postsparbanken måtte medgivas rätt att för en och samma insättare mottaga högre sammanlagt belopp än 20,000 kronor.

Vid slutligt övervägande av frågan, i vad mån postsparbankens inlåningsrätt lämpligen borde utvidgas, hava de sakkunniga funnit sig kunna tillstyrka, att rätten tills vidare begränsas i nära överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande sparbanker. Det torde dock lämpligen böra lämnas öppet för Kungl. Maj:t att meddela postverket tillstånd att för en och samma insättares räkning mottaga högre belopp.»

»I proposition, nr 152, till 1922 års riksdag med förslag till omorganisation av postsparbanken m. m. erinrade departementschefen, att styrelsen för postsparbanken i sitt yttrande över postsparbankssakkunnigas betänkande ansett sig böra särskilt fästa uppmärksamhet på detta förslag av de sakkunniga, vilket, enligt postsparbanksstyrelsens mening, innebure en principiell förändring i postsparbankens uppgift. För egen del anförde departementschefen, att han visserligen ansåge, att skäl kunde tala för bifall till postsparbankssakkunnigas förslag. Då emellertid det maximibelopp, varom här vore fråga, föga mer än ett år tidigare höjts från 2,000 kronor till 5,000 kronor, syntes lämpligast att avvakta ytterligare någon tids erfarenhet rörande behovet av en höjning av maximigränsen för insättningarna, innan någon åtgärd i sådan riktning vidtoges. Dock syntes böra medgivas, att, oavsett berörda gräns, insättningsbeloppet finge ökas genom upplupen räntas läggande till kapitalet.

Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

I förordningen angående postsparbanken den 21 juni 1922 (nr 277) stadgas i överensstämmelse härmed i § 2 mom. 1, andra stycket, att en och samma persons tillgodohavande i postsparbanken ej må ökas utöver 5,000 kronor annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet.

Generalpoststyrelsen.

I sin förberörda skrivelse hemställer generalpoststyrelsen om sådan ändring i sagda förordning, att maximibeloppet för en och samma persons tillgodohavande bestämmes till 10,000 kronor. Till stöd härför anför styrelsen:

Tre år hade snart gått, sedan postsparbankens omorganisation genomfördes, och under denna tid hade postsparbanken vunnit ökad anslutning från alla samhällslager. Det hade vid upprepade tillfällen visat sig, att personer, som en gång börjat anförtra postsparbanken sina besparingar, gärna även i fortsättningen ville anlita postsparbanken. Därför hände det icke så sällan, att insättare, som å postsparbanksbok hade ett samlat kapital av 5,000 kronor, gjorde förfrågan hos banken, huruvida det icke funnes möjlighet att fortfarande få insätta pengar på boken, en förfrågan, som på grund av nu gällande bestämmelser tyvärr måste besvaras nekande. Den spörjande plägade därvid uttrycka sin förvåning över att han icke kunde få sätta in i postsparbanken lika mycket pengar, som han finge sätta in i en annan sparbank.

Generalpoststyrelsen funne för sin del en dylik uppfattning rätt naturlig och ansåge därför, att tiden kunde vara inne att bereda allmänheten möj-

lighet att i postsparbanken göra insättningar till något högre sammanlagt belopp än vad i sådant hänseende för närvarande gällde. Styrelsen hade därvid övervägt, huruvida postsparbanken borde medgivas samma rätt i fråga om inlåning som enskilda sparbanker. Generalpoststyrelsen hade emellertid kommit till den slutsatsen, att det måhända vore lämpligt att gå fram med en viss försiktighet och för denna gång stanna vid ett maximumbelopp av 10,000 kronor.

Fullmäktige i riksbanken hava förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till förevarande framställning.

Yttranden.

Bank- och fondinspektionen har anfört följande:

»Då postsparbanken år 1883 inrättades, angavs syftet med densamma vara, att den skulle uppsamla och fruktbar göra de små besparingarna för att sedermera, då dessa vuxit till något mera avsevärt belopp, tjäna såsom mellanhand vid en fördelaktigare placering mot högre ränta än postsparbanken kunde lämna. Inlåningsmaximum bestämdes till 1,000 kronor. För att underlätta besparing av även mindre belopp än en krona skulle sparmärken tillhandahållas, och motboksägare skulle äga att hos postsparbanken erhålla förmedling vid inköp av räntebärande obligationer för belopp, som inestode på räkning hos postsparbanken. Av den allmänna diskussion, som uppstod kring det framkomna förslaget om postsparbankens inrättande, framgick även, att man särskilt avsett att med anlitande av de i postsparbanken insatta medlen vinna placering för av staten utgivna obligationslån. Postsparbankens inlåning avsåg sålunda uppsamling av småkapital under det att å utlåningen delvis lades en statsfinansiell syn.

Härav framgår klart postsparbankens ursprungliga särställning i förhållande till sparbanker och affärsbanker, av vilka med avseende å utlåningen de förra i allmänhet haft och alltjämt hava till huvudsakligt ändamål att tillgodose de mindre, lokala, fasta kreditbehoven samt de senare handelns och industriens kreditbehov.

Postsparbankens från början givna ändamål har sedermera fasthållits, även om vissa ändringar skett beträffande insättningsmaximum och medelsplacering m. m. Vad särskilt angår den år 1920 fastställda höjningen av insättningsmaximum till 5,000 kronor, tillkom densamma för att åvägabringa ett gynnsammare förhållande emellan postsparbankens inkomster och driftkostnader, något som befunnits nödvändigt, enär kostnaderna för emottagning, redovisning och bokföring av allenast småbelopp blivit för stora för att rörelsen skulle kunna bära desamma. Liknande var anledningen till den friare medelsplacering, som vid samma tid bereddes postsparbanken, och då sedermera försäljningen av sparmärken upphörde, var anledningen jämväl härtill huvudsakligen att söka i kostnadshänsyn.

Det nu föreliggande förslaget innebär en principiell ändring av postsparbankens uppgift. Såsom av den remitterade handlingen framgår har dåvarande postsparbanksstyrelsen redan i sitt över 1920 års postsparbankssakkunnigas förutnämnda betänkande avgivna yttrande fäst uppmärksamheten därå. Enligt bank- och fondinspektionens mening måste en dylik förändring väcka stora betänkligheter.

Inspektionen har i sådant hänseende icke så mycket fäst avseende vid den konkurrens med sparbanker och i viss mån med affärsbanker, som skulle kunna bli en följd av förslagets genomförande. Såsom 1920 års postsparbankssakkunniga i sitt förut berörda betänkande framhållit, har det nämligen icke varit avsett, att postsparbanken skulle konkurrera med de enskilda penninginstituten, och inspektionen förutsätter, att det icke heller numera

är avsett, att någon dylik konkurrens skall direkt etableras. Däremot har inspektionen funnit det vara betänkligt, att genom en utvidgad inlåningsrätt postsparbanken skulle i viss mån komma att, såsom av den föreliggande framställningen jämväl framgår, inrikta sig på att uppsamla större kapitalbelopp för fast placering i postsparbanken, under det att, såsom vid ett tillfälle under den allmänna diskussionen år 1883 angående det då föreliggande förslaget om postsparbankens inrättande yttrades, postsparbanken varit avsedd att tjäna såsom reservoar, i vilken de små besparingarna skola droppvis falla för att, när de sedermera vuxit, söka en bättre placering.

Förutom denna principiella sida av den föreslagna förändringen, har densamma en finansiell innebörd, som är värd all uppmärksamhet. Genom att inlåningsrätten utvidgas till att omfatta ej blott småbesparingar utan även förhållandevis stora kapitalbelopp skulle sådant kapital, som i orterna kan tjäna kreditgivningsändamål, komma att i allt större omfattning dragas från orterna till postsparbankens centralförvaltning i Stockholm. Då placering av de inlutna medlen, bunden som den är inom författningsenligt bestämda, av en särskild säkerhetshänsyn givna gränser, givetvis sker och även framdeles läser komma att ske på ett sådant sätt, att postsparbankens centralförvaltning själv kan med lätthet följa engagemangen, torde därav bliva en oundviklig följd, att någon direkt utlåning till allmänheten utanför huvudstaden och dess omgivningar icke kommer att äga rum. Otvivelaktigt kan det lokala kreditbehovet i de orter, där insättningarna skett, sålunda komma att bliva lidande.

Då vidare såsom skäl för en utvidgning angivits, att inlåningsmaximum för sparbanker är högre, har inspektionen ansett sig böra erinra, att 1892 års sparbankslag icke stadgade någon begränsning i detta hänseende. Då nu gällande sparbankslag fastställt ett inlåningsmaximum av 30,000 kronor för en och samma räkningshavare, har begränsningen sålunda skett så att säga uppifrån och nedåt. Det torde också böra framhållas, att omkring halva antalet sparbanker i sina reglementen hava inlåningsmaximum bestämt till betydligt lägre belopp än i sparbankslagen angivits. Att inlåning i sparbanker må ske inom vidare gränser än förhållandet är med postsparbanken synes även vara helt naturligt med hänsyn till sparbankernas uppgift att jämväl verka såsom lokala kreditinstitut.

Slutligen har inspektionen ansett sig böra erinra, att vid 1922 års riksdag förslag förelåg om höjning från 3,000 kronor till 6,000 kronor av det högsta belopp, som bankbolag ägde att från en och samma insättare emottaga å s. k. sparkasseräkning. Detta förslag — som dock påföljande år efterföljdes av ett av riksdagen jämväl godkänt förslag om insättningsgränsens höjning till 4,000 kronor — blev av 1922 års riksdag avslaget. Det befarades nämligen, att landsbygdens sparade kapital skulle komma att av affärsbankerna användas för kreditgivning till industrien, under det att kapital, som kunde uppbringas på landet, behövdes för att via sparbankerna säkerställa jordbrukets kreditbehov. Liknande invändning, om ock med annan motivering på grund av de för sparbanken gällande utlåningsnormerna, synes av förut angivet skäl med fog kunna från skilda delar av landet göras mot den nu föreslagna höjningen av postsparbankens insättningsmaximum.»

Under återopande av vad sålunda anförts uttalar bank- och fondinspektionen den uppfattningen, att någon utvidgning av postsparbankens inlåningsrätt icke bör ske.

Departements-
chefen. Såsom bank- och fondinspektionen framhållit, har postsparbankens huvudsakliga uppgift från början varit och är alltjämt att tillvarata de små be-

sparingarna i olika delar av landet. För sådant ändamål har inom postsparbanken i synnerhet under senare tid utvecklats en livlig reklamverksamhet i syfte att uppmuntra särskilt det uppväxande släktet till sparsamhet. Den under de sista åren inträdda ökningen av insättarnas sammanlagda behållning har också åtföljts av en avsevärd stegring av antalet insättare. Sålunda utgjorde den inestående behållningen vid utgången av år 1920 84.4 miljoner kronor och vid utgången av år 1924 148.9 miljoner kronor, och antalet motböcker belöpte sig vid berörda tidpunkter till 661,686 respektive 717,472. Man torde även kunna utgå ifrån att postsparbankens verksamhet även i framtiden kommer att i huvudsak följa samma riktlinjer som hittills.

För att på bästa sätt kunna tillgodose de små spararnas intressen kräves emellertid, att postsparbanken äger möjlighet att bereda dem en skälig avkastning på deras besparingar. Men uppsamlingen av det stora antalet småbesparingar från alla delar av riket är en uppgift, som givetvis måste bli relativt dyrbar. Mottagandet av en mindre insättning kräver av postsparbanken samma arbetsprestation och omkostnad som mottagandet av en större, men den större insättningen giver banken större avkastning och ökad möjlighet att bereda samtliga sina insättare en jämförelsevis god ränteavkastning på deras besparingar.

Det må vidare uppmärksammas, att klagomål över den nuvarande begränsningen av inlåningsmaximum i postsparbanken försports från insättares sida. Därvid har särskilt betonats vikten av det skydd för insättaren, som vore berett genom statens garanti för de i postsparbanken inestående medlen, och det har jämväl framhållits såsom anmärkningsvärt, att statsmakterna ville förmena insättare att i full utsträckning erhålla sådan garanti för sina hopsamlade besparingar. I detta sammanhang anser jag mig böra erinra om att inlåningsmaximum för sparbankerna bestämts väsentligt högre än nu ifrågasatts beträffande postsparbanken, nämligen till 30,000 kronor.

Vad den finansiella sidan av detta spörsmål beträffar, uppgår postsparbankens utlåning till kommuner utom Stockholm till betydande belopp. Däremot har postsparbankens direkta utlåning till enskilda i orterna hittills stannat vid det i förhållande till bankens hela utlåning blygsamma beloppet av något över tre miljoner kronor. Emellertid torde utan nämnvärd svårighet en dylik direkt utlåning mot fullgod säkerhet i jordbruks- och stadsfastigheter kunna givas en ökad omfattning. Postsparbanken synes icke heller böra undandraga sig att på sådant sätt stödja det legitima kreditbehovet i orterna, i den mån dylikt stöd erfordras.

Med hänsyn till vad sålunda anförts synes det icke ur de av bank- och fondinspektionen anförda synpunkterna möta något hinder att nu vidtaga den höjning av maximibeloppet för insättning i postsparbanken, varav behov numera yppat sig. Jag anser mig därför böra biträda generalpoststyrelsens förslag, att nämnda maximibelopp höjes till 10,000 kronor, för vilket ändamål erfordras ändring av § 2 mom. 1¹ i förordningen angående postsparbanken.

Departementschefen uppläser härefter ett inom kommunikationsdeparte-

¹ Senaste lydelse, se 1924: 432.

mentet upprättat förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 i förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken och hemställen, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.